﴿ کاشغر گزیته اداره سیده بسلدی ﴾

لاداخ یولیدا کاروان

با کی

مبارزه حیات

(یول خاطره‌سی)

نیچه یاتمان یوك یوروب کوزمك همالایا تیغین
منت هم بر لشم دین بو بسی آسان ایرور .

احمد ضیائی

سفر ارادەسی

بوخیل ئشلار بلەن شغللینش مقصدیم
ایمەس ایکەن محیط حیاتنڭ اوزگوروشچان
تولقونلوق جریانی نەتیجەسیدە قەلبیمدین
سفر ارادەسی باش چقاردی.

یللار داوامیدا مدەنیت وە ادبیات ئشلە
لری بلەن خوی ئالیش بر طبیعتگە کاریدە
والچیلق ئشلاریگە کریشیب دیوانلارنی ایلارە
قلش نڭ قیین سزیلشی طبیعی بولسومو ئیچ
کن بو مەن اوچون راحت حس قلیدان ئوتس
لدی. چونکی بر قانخور ظالملق مەلکیتیش
زیندانیدا بر زەررە نور وە بر نفس صاف هوا
ئارزوسی بلەن اولوم خەوفی ئاستیدا 552
کون نی باشلدین کوچور گەنلکملرین بو-
ردك اوز قیرینداشینی شوندغ بختسزلک.
لارگە اوچرتوشنی ئستیگوچی انسان
صورت سگلردین ساقلینش اوچون انسانلار

صحتیمدین جوانلار صحتینی یاخشیراق
کورەر وە کشیگە بختسزلک بخش ایتوچی
قایغولیک اوروشلاردین قاغلار قاراسیغا تکلگەن
رختی مای چادرلارنی اقضار اق دەپ توتور ایدی.

قطعە

مقصود اول قصر دین کیم
برج و باری غم بلەن تولمش
مقصد اپیدا صحتیمدین کیم
خیانت برلە جفت اولمش
بوبتکلیغ شخصیار تر کمش
حیات قانیدین گویا
انی هر صبح شام تاپالق
شفقدین رنگ توکەر بولمش

حیاتیملە یشیلیش بو سفریم بر مبارزە حیات
دین عبارت ایدیکی، مەن بو سفریم بلەن
حیاتیمنی حیاتیمغا قارشی بولغانلاردین ساق-
لاپ قالور ایدیم. برظالم زندانیدا محبوس
بولغانلیقم نتیجەسیدە وجودمغا عارض بولـ
غان تیرق کسلیگە تاغ سیاحتیدین باشقا
داوا تاپیش ممکن ایدی. ممکن محبوس ایکەن
من بو ولهان اقتصادیمنی قایتا توزەر ایدیم.

ماناشو مناسبت بىلەن 34 نچى يىلى 8-
ئايىدىن باشلاپ لاداخ سەفرىمىزنى قىلىشقا امكانىيەت
توغولوپ ئىش باشلاندى. 20 كون مدەتتە
28 ئاتلىق بىر كارۋاننى كېرەكلىك نەرسەلەرى
بىلەن طيارلىدىم. 7 نچى ئاينىڭ 24 نچى كو-
نى قارغىلىققا قاراب يوز توتتوق. مقصدىمىز
تيز حركت قىلىش ايكەن عكسىچە 12 نچى
ئاينىڭ 17 نچى كونى غىچەلىك قارغىلىقدا تو-
روشقا مجبور بولدوق

خيانت

بو ھەقدەن داۋاملىدا بىر وجدانسىزلىق ۋە خا-
ئىنلىقىدىن باشقا يېرىدە اوتكودەك بىر وقعە
بولوب اوتمەيدى.

يورەك براخنە گوشەلەردە
لورى ئانىڭ هرزامان وجدان
قالور دىل اوشبو نوردىن
پرەقيشكە جسمنى قرەان
دىلى كيم اولدا يوق وجدان
صداسى پارچە گوشەلەردە او
بوينكالى جسم دەردەكە
مبتلادور يوق اونكا دەرمان

بو خیانت بر برادریمنینگ ئجرت سرما
یەسی بولمیش مبلغ لیک بر قسمینی ایلیپ
قیچیپ کیتمیشیدین عبارەت بولدی، گرچە او
قاچقان واقتدا اونی قوغلاپ توتوش ممکن
بولسا دم لیکن « چهار درویش » دیگی خوا
جە سگ‌پرستنینگ حکایەسینی خاطرلاپ بو
فکردین کچدیم وە او برادرنی بو قانلیق
سفردە همراه بولور دەپ قلغان امیدیمنینگ
عکسنچە نتیجە بەرگەنلیکیگە تاسفلەر قلیش
بلەن قالدیم .

قطعە

وفا سزدین وفادی قلما امید
برملەس میوە شیرین سگا بید

مقدس ئارزو

شوندای قلیپ 12 – ئاینینگ 17 کونی کاشغر
دوبی گومسیدین بالگولانگەن محمد علی
حاجم بلەن کەچ ساعت 6 لەردە قارغالقدین
لاداخقا قاراپ یولغا چقدوق . یوروشیمز ونە
چە اوزوك داوام قلماسدین کون کچگەنلیك

قارا رومالی بلەن یورکوندی، بز ئۆی نو-
ری ئاسمانیدا یوروشکە باشلایدوق. نیل رەڭ
کوکریپ کەتکەن مصفا ئاسمانلا قولوب یەت-
مەیگەن ئای مغرورانە نور چاچار، ئاخشام یە-
سالقن شامالی قوی ئیرە سیلیپ بولغان قو-
لاقچەلار یەرزنەنك قیالمریغی قەرلیپ اوتەرئیدی،
بارا—بارا قارغیاقنەنگ درختلاری کـوزدین
یوقولوپ کەتکەسای، سایدین یەراقلا کافوری
قار بلەن قاپلانغان تاغ دوبەلەری ئاق چەرە بلەن
کورونوشکە باشلیدی، اوزوندین بەری بیقی-
لیپ توروغان ئاطلاریمز تووالقلاریدین ئـوت
چقرپ کەتكە سایی جاراڭلیتیپ کیتیپ بارماقدا،
کیچەنینگ شو گوزەل منظرەسی ایچیدە برنچی
مەرتیەنی تەماشالایدوق، چاپکلمەنت یکتلەر تەپی-
نکندە مسافرلەراویی بولمیش ایککیسی سنوق-
لوق چەیدونی قوروب سایی ایچیدە چرایلق
برونی وجودقا کەلتوردی، کرییپ قارام قال-
دوق، بومینگ عمروم ایچیدە برنچی قیتم چاه
دیو ئاسمانیدا ئارام الیشـم ایدی، بو کەلگە
سایی ایچیدە قروقان چـادیر ایشکیگەچقیپ

نظريەمنى جلب قليواتقان منظرەلەرگە قاراپ
اللەى قدرەتنىڭ عظمتى ئالدىدا ئوزومنى بر
ذەررە ناچيز حس قلور ايدم. ئاينىڭ كومو-
ملەك نورى بلەن تولغان تاغ ايتەكلرىنىڭ چرايلق
خالدە كورونوشى بلەن قيمديكى الملكفا—
را نقطەلەر گويا زايل بولاۋاتقانلىك سزيلار
ايدى. قونلوق، صبح بوردى. يانا عادەتى
بويىچە كوچوش باشلاندى. بوكول—ى
بەش تريكلمە قونوپ سحرەدە كوكيارغا قاراپ
توزتوقلوق. منزلگە يەقن قالغاندا محمد
على حاجم بلەن ئاتلىقىن ايلگرلەپ كەتدوك.
كيم بارار ايكەنمز برهيىنلا ئاتلرىمز هور—
كوپ چكنە باشلىدى. قارىساق ئاتلارىمنى
يول بويىدا ياتقوش 25 ياشلاردىكى برغريبە
چوركان نەلك بخ سز قياقتىدىن هوككەن
ايكەن، مشقتلە ئاتلاريمزنى توختوتوپ اول
فقيرگە ملايمانە رحمدلە اورنيدين تورو—
رولشنى تكليف قلدوق. سمت وعاجزانە بر
هركت بلەن يول بويىدين يروقلاشدى. بو
فقيرەدە كيمى شو قدر برتوق، چوڭ—سى
شو قدر سونوق توللكى كيمنى ياماشقا

يىگنە سانجىلىدغان جاي، چىرايىدا قطرە قان
يوق ئيدى.

غربت الەمى جانيغە تەگكەن
رونق يوزى كوزلەريدە يتكەن
راحت يوزى كورمەگەن جانلارين
مسكينلك ئاتيا نصيبەز امانلارين
غم دولە خزان اونڭ بهاري
ئاشقان كوكلين ئاه و زاري

تربيەسزلك وە بيكسلك ئەلنڭ ئايان در
قرباني بولمش ئو غريبەنڭ بو عاجزانە كو-
رونشى يورەكدە تۇغولوب كيليوانقان حي-
جانلق تاثيراتلەرنىڭ كوچويوشىغا باعث
بولدى. چونكى بو مسكين گەودەنڭ كو-
رونوشى برنجى كوروشوش بولماسلىكين
بەلكى ئو برنەچچە ئايلين بويان اوچراپ
كيليوانقان غريب، تربيەسز خار- زارلقلا
دربدر قلانچيلك بيلەن مشغول بولوب يور-
گەن مسكين گەودەلارنڭ بيرى ئيـ
دى. مانا شو تاثيرات اورتەلكى جم - حقـ
لقنى بوزدى. سوز ملتمزنڭ خار-زارلقى
قيلمە كيتپ بارغانلقى، ئولارگە تربيە وغمـ-

طوراوقنینگ یوقلیغی، پیغمبریمز محمد علیه
السلام نه لسان فصاحت نشانلریدین
صاچیلمش ﴿کادالفقر ان یکون کفرا﴾
(فقرلق کافرلق‌غه یقین بولوب قالادی) دیگن
حدیث شریفی‌نینگ مضمونی بوینچه اقتصادی
قیینچیلقلار بیلن تورمکچی (کشینی دوم‌سالیدیغان
فقرلق) که دوچار بولوب تورغانلیغی، الله
سبحانه طرفیدین مسکینلر، غریبلر، یتیم وه
یتیملرگه اوچون دیب فرض قیلینمش زکات،
عشرلرنینگ بیریلشی فضیلت حسابلانمش صد-
قه‌لرنینگ تولوق تاده قیلینماسلیغی، تاده قیلینغان
تقدیرده هم مسکینلرنی تیلنچیلیکدین قو-
تولدوروش یولی بیلن ایمس، بلکی تیلن-
چیلیک عادتینی رسمیلشتوروش یولی
بیلن بیریلشی (زکات بیریش واقتلریدا بایلر
بوسوغاسیدا تیزیلیب اولتورغان کشیلر بو-
نینگ نمونه‌سیدور. اگرده عمومی عشر، زا-
کات، صدقه بر جایغا توپلونوب مسکینلارنی
توراوک صنعت بیلن تامین ایتکنده بر مم-
لکت عمومیتنده وجودقا چققیشی طبیعی) دن

ثمن برادر وه همشیرەلریمز فقیرلیقنینگ مد-
هیش بولکی ناسیتیدا قیلیب اوز حقوقی او-
یاقیتا تورسون حتی مقدس دینیمز دائرەسی-
دین چقیب انقراض گردابیغا دومولاب کیتیب
بارغانلقی، جهالتنینگ مدهش تومانلری بلەن اورا-
لیب عصری تربیەدین محروم ایدیلوانقانلقی، علما-
لریمز وه بایلریمزده اوز قیرینداشلریغه اس-
تقبالدا کورولیدوانقان انقراضنینگ بو قورقو-
نچلوق چوقورلریدین چیقکه بیراش او-
چون بیرر تشبث قلیش اویقلاتورسون، بەلە-
کی بو حالنی اولارنینگ حس قیلماسلقی اوسە-
تیلە داوام قیلدی، ایلكی آخردا میلیون-میلیون
مسلمان حیات کوچوروب تورغان بر جایدا
اوز قیرینداشلریغا یاردەم قیلمیغان اولارگە
بولاشچیلق قیلیب یتیم، یوقچه، غریب، غریبەلرنینگ
حالیدین خبر آلیب اولارنی کشی ناموس
قیلمیغان رزالت وه ناموسسزلق حیاتدین قوت-
قوزولمیغان، وطن بالالرینی تربیەلب عصری
بلیملر بلەن قوراللاندیرمیغان علمی موسسە-
لرگە اهمیت بیریلمیگان بر جمعیتگە خوردوزلوم

نىڭ قورولوشىنى ئارزو قىلىپ سوزلەر ايتكەن
مىز، كوكياردىكى ايتالىيانلار بىزگە قارشى
قاواشلارى بىلەن سوزومىز كيسىلدى. مناسىپ
چاي تەييارلاپ بولغونچە ئاتلار توزان چىقىرىپ
يىتىپ كەلدى، چادىر قورولدى، چاي ايچىل—
مەدى. هركىم اوزىگە تيگىشلىك خىزمەتنى بىجى—
رىشكە كىرىشدى، كوكياردا 2 كون توروپ
قالدوق. گرچە كوكيار كىچىك وە اونچە
ئاباد ايمەس بىر كەنت بولسىمو بوجايدا 10نچە
قوش كاريۋان توختايالايدىن بىر—و 2 كونىمىز
چادىردىن چادىرغا بولغان سەياھەتچىلىق بىلەن
گوزەل بىر تەرزىدە اوتدى.

قوسار قىيمتى

21نچى دىكابردا كوكياردىن كوچوپ قو—
سارغە كيلىپ قوندوق. قوساردىن چىققان كىشى
لاداخگە بارمىغونچە ئادەمنىــى كوروش غير
ممكىن بولغانلىقىدىن يەنى قوسار لاداخقە بىا—
رىلىغان بىز اوچون، كىشى وە كىشى ياشايدىغان
ئاباداتچىلىق بىلەن خوشلاشىلىغان ئەڭ ئاخىر
يم

قى نقطه بولغانلقىدىن قىممەتلىك ئىدى. بو قى-
مەت قوسارنىڭ قىممىتى ايمەس بەلكى وطن نىڭ
قىممىتى ايدى. چونكى بز قوساردىن ئايرىلمش
بلەن وطنمىزنىڭ عزيز تفرقىدىن ئايرىلمىش-
مش اوچورەلار، ايگىز داوانلار، قورقونوچ-
لوق قيالار، هواسز قالەلار، سوسز دارالارغه
ئىگه بولغان پايانسز قارا قروم تاغىنىڭ ايس-
چىگه قاشنىڭ شيوىرغانلق سوغاقلرى ئا-
ريسىدا كرىپ كيتىب بارار ايدوك.

وطن داوسى كوكلگه وافادين نشان
الهام برەر تاشلىما دىب هرگز وطن‌نى
طاسى ايرەر طاقتلك بولوش پيشانه-سى
چيلاش كيرەك وطن اوچون گركەسه قان‌نى
ئونى اينور نيغزنى صاف قيل هميشه
ياخشى اويلا! اويلاما! هرگز ياماننى

مانا شو مناسبت بلەن قوساردىن ئايرى-
لش بزنىڭ—ون اونچه كوڭلنك بولمەيدى.
سحر ئاى نورى ئاستىدا كوچونوب ئاق مسجد
منزلىگه كيلىپ توشدوك. ئاق مسجددا بىكمز
بوجايدا انى مسجد بولسون وەنى ئادم. فقط بر

خرابەنىڭ نشانەسى بولوب، سومو يوقئىدى ؛ اوزوز موز ايرىتىب سىراب بولدوق. ئاط- لرىمز قار يەب جان ساقلىدى. قوساردىن چە قان كارىۋانلارنىڭ توفلونوشى بلەن بوجاي كچىكرنك بر محلە شكلىنى ئالدى ؛

توفا داوان وە سكرەتمە تاش

سحر بوجايدىن كوتكە قاراب يوز توت- دوق. 2 توتەى ماشقاندىن كيين بر دينلا چاسكولارنىڭ هركتىدە جىدرالە كورونە باش- لىدى. سورۇشتوروش نەتجەسىدە توفا دا- وان وە سكرتمە تاش ديگەن 2 يامان جايغا يېقىن كەلگەنلكمىز بلندى. من هم تيارلانلىم ەشكلدوق. ايكزگە قاراي كيتب بارىمز. آخر- مىزدن 8000 ميتر ايگزلكدە بوراننبوداونا ئايلىنىب — ئايلىنىب چقشقا باشلىدوق. ئاطلار يلانلەيە سوزولوب خارخراپ چقب كيتب با- ردو. ئاخىر برنچە اون جايدا دم ايلب داواننىڭ نىڭ چوققوسىغا چىقدوق سيولى بويلاب تو بەنگە قاراپ يوز توتدوق. يولمزنىڭ قار بو- لوشىغا قارىماى 2 طرفمز 2500- 3000 ميتر

ايگزلكلده تك‑كه تاغ. بعضى بر واقتلارده
شوندان جايلاردين اوتوشكه گويا 1000 پاته‑
ماڭ كيليدىغان چوڭ تاشلار تاغلك اوستيدين
حيلى قوشوب كيتيدغانلك كورولوب تو‑
رودو. سكرتمه تاشغا يقين كيلب يتكلوك
برعرصات نمونەسى ئيدى. ئاطلار كشنەوال‑
قان، توگەلار باقراواتقان، ايشەكلار يقيلب
ياتقان، يوك حيوانلارىنى تارتلاپ سكرتمەتاشى‑
غا يتب باردم. بر تات يقيلب اولوبدور: 2 طرە‑
فى 200 متر ايگزلكده بولغان تك‑كه تاغ
توبيدكى 5 متر كەڭلكدكى سو يولنى
يقلغان تاشلار توسوب قويغان ئاطلارننك
شو توساقدين اوتوشى كيرەك. 20 متر جاي
شو قدر ياماندكى ئاط 3 متر مقدارى ايگز
تاشدين ايشر يوكى بلەن سكرب توشوب
شو ئاندىلا 3 نچى قدمدە غربكە قاراب يورو‑
لوشى كيرەك. اگر تيزلكدە يورولوب ئاماسا
پستكە يقيلب پارچا‑پارچا بولوب كيتيدو.
بوننك اوستيگە 7—8 جايدا يقلغان قورالار
بولنى شوندان تارلاشتورغانكى يوكنى تار‑

قادین آتریپ بەرەیسە قاپلەشیپ قالیدو ، احا-
صل خوف کاندا . علاج یوق . ئاطنی سالدوق .
خەیریت دێج ئامان اوتوپ کەتدی . بوچاپدا ئەو
کونی برئاط . برنچە ایشەك اولدی . برێ کیچە
اندیاریلدار بولدی . شونداغ قلپ خالاستاندا
کەلیپ توشتوك . خالاستان اوزیەلی تاغ ئچیدە
قالغان برنچە کونلوك اکرو-توقای چریانی-
دیین کیچین یار کەند دەریاسینا کیلیپ قویودیغان
برسونلق نامی بولوپ ، ئاقلق برسو ئیدی .
2 کوندین بویان تشنەلکدە داوان ایشیپ کە-
لیواتقان ئاطلریمز بو سودین سیراب بولوش-
دی . خالاستاندی بویلاپ راوان بولدوق . 4
کوندە کیچیپ اوتوشکە ممکین بولغان خا-
لاستاندا 72 کیچیك بولوپ ، هرکونی 18 قیتم
کیچیشکە توغری کیلور ئیدی . ئاشنی — تاشقا
ئوروپ ئاقیدیغان ئاستی قوراملق بولغان بو
یامان سودین هرکونی 18 مرتبە کیچیپ او-
توش کوپ قیین ئیدی . براق سوغاقلیك یا-
قوت قولی بلەن یاساغان موز کوبروکلار
اوستومزدیکی خوفنی ایلیپ تاشلیدی . بو

كونسى كويلە دېگەن مەنزىلدە قونوب ئاتنىڭ
ۋاقتىدا يولغا توشدوك.

هوككەن ئاط

بو كونى بزنىڭ ئالدىمىزدا برغىنە قوش
بولوب 2نجى قوش بزنىڭ دولك قشنىڭشىدە ئو-
لك سوغىقى قولاقلارىمىزغا گويا بر
يكنە سانجىلاندەك ئوتەتتى. ئاطنىڭ يالىنلارى
قار ئوچقونلارى بلەن ئاقارا باشلىغان ئىدى؛
باشقا كاريوانلار قىشى چادرلارىنى قاقاچىغان
ئيكەن بز يوروب كتدوك. هەمە نىش چايدا ئەمەن
چكر باشى بەن هوانىڭ سوغاقلقى مناسبتى
بلەن ئاطلار ئالدىدا قىيادە كيتب بارار ئىدىم.
ئارقا طرەفمزدن غير رسمى برئاوازقا كلدىما
باشلىدى قارىساق «هېيت! ئاطلار چيقىب بور-
دى» بلەن قاملاشمىغان بر مسابقە توشو-
شوب چيقىشب چقب كىلىب ئالدى؛ ئارقادى-كى
يگتلار خەيلى اوزاقلادى گوروب كولوب ئالدى
هاي-فاي دىلدوك. بوە فايدا قلمىدى. بئدن
ئاط قالدى قالق بلەن چيقىب چقب كتدى.

كىلومېتىر ھەقلارى قىلىشقان بۇ غەيرى رەسمىي مۇسابىقە نەتىجىسىدە 8 ئاتنىڭ يۈكى سالامەت بولۇپ 20 ئاتنىڭ يۈكى يىقىلغان ئىدى. ئەھۋال شۇ قەدەر پەرىشان ئىدىكى، يۈكى بىر جايدا، توقۇمى بىر جايدا، ئۆزى بىر جايدا، بىر ئات دەر— ياغا يىقىلغان ئىكەن، يىگىتلەر چۇرقىشقا ھەركەت قىلىۋاتىدۇ. بىرنەچچە ئات يۈكىنىڭ ئاستىدا قالغاچ- ماۋۇ، بىر ئات يۈكىنىڭ ئۈستىدە 4 لا پۇتى ئاس- مانغا تۇرۇپتۇ. ھەيرەت قالارلىق بىر كۈلكۈ ھو- دۇمنى قالدۇردى. ئىككى دانە يامان ئاتنى يېتىلەپ كېلىۋاتقانىكەن، كۈلكۈمنى باللاردىن يوشۇرالمىدىم. شۇ قەدەر يامان ئىش بولدى، بىر بىرنەچچە ئات ئۆلدى دەپ ئويلىغان ئىدۇق، ھەممە اللەغا شۈكرى، ئاتلارنىڭ ھەممىـــسى سالامەت ئىدى.

ئاتلارنى ھەر كەتكەن كېچىك بولــۇپ سەھەردە دەرياغا سۇ ئىچىش ئۈچۈن چۈشكەندە كېيىنكىلەر ئاتلارنى كۆرۈپ قالغــە قاچقان تاغدىن قاش نىڭ دومىلاپ چۈشۈشى ئارقىسىدە ما ئاتلار ھەر كۈنى كەتكەن ئىكەن.

سەلامەتلىك بىلەن يوكنى ئارتىپ يولغا را-
ۋان بولدۇق وە مەنزىلگە تۈشۈپ ئارام
ئالدۇق. ئەرتەسى كۈنى بىزنىڭ قوشىمىز ئوت-
كەن كۈنى بولۇپ ئوتكەن ۋاقىئە مۇناسىبە-
تى بىلەن ھەممە قوشلاردىن كېيىن قوزغالدى،
بىر مەرتىبە ھوركۈگەن ئات ھەر دايىم ھوركۈشنى
ئادەت قىلىپ قالغانلىقلىرىن ھەممىز ئېھتىياط بىلەن
كېتىپ بارماقتا ئىدۇق. بىراق بىر دارادىن يو-
گۈرۈپ چىققان 4 دانە كېيىك يانا ئاتلىرىمىز-
نى ھوركۈتۈپ تەشتى. ئاتلار گۈلدۈر-
لەپ چېپىپ چىقىپ كەتتى. بۇ كۈنى ئىرتاقنى
ھەم تۇساپ قالالمىدۇق. چۈنكى بۇ جايلار
تۈزەڭلىك جاي بولغانلىقىدىن ئارتۇق ھور-
كەك قاچىش كىشىگە خوفلىك ئىدى. شۇنىڭلىق
ئۈچۈن چاپ بولسا جان دەپ يولنى ئات-
لارغا قويۇپ بېرىپ قاراپ تۇردۇق. ئاتلىرى-
نىڭ يىقىلغىنىنى يېتىلىپ، يولغا ئاستىدا قالغىنىنى
يولغا ئاستىلا قىلىپ تۇختاتقانلىرىن كېيىن يېنىپ
بارىپ يوكلەرنى ئارتىپ مەنزىلگە كېچىپ تۈ-
شۈپ ئالدۇق. بۇ زىلى بۇ مەنزىلدە يېڭى...

داۋان دېگەن بىر قورقونۇچلۇق ئېگىزلىكنىڭ
يانى ئىدى. بۇ داۋان ئوزى ئېگىز بولۇش
بىلەن بىللە بونىدا كورۇنمەيدىغان قىيىنچىلىقنىڭ
كاتتاسى تۇتەك بالاسىدىن عبارەت ئىدى.
لاداخ يولىدا تۇتەك، يەتتى داۋاندىن باشلىنىپ
يەتتى داۋاندىن ئوتكەندىن كېيىن بەزى
جايىدا ئاز، بەزى جايىدا كوپرەك بولۇپ،
قاراقۇرۇم، دەمەك، چوچەش قىزىل يارنى قار
دېگەن مەنزىللەردە ئىنتايىن زىيادە ئۇچرايدىغان.
بۇ تۇتەك؛ يەرنىڭ ئېگىزلاپ كېتىشى ئارقاسىدا
ئىنسان نەفەس ئالالمايدىغان ھاۋاسىز بولۇپ
ئوپكەنىڭ يەتمەسى يۇرەكنىڭ ھاۋاغا بولغان
ئېھتىياجىنى قاندۇرالمايدىغانلىقىدىن كېلىپ چىقىدىغان
بىر تۇرلۇك نەفەس بوغۇلۇشىدىن عبارەت بولۇپ،
كارۋانلار تە[illegible] بوتۇتەك ئىدى؛ بۇ تۇتەك
نىڭ تەسىرى ھەربىر نەفەسكە بىرخىل بولماس
لىقىن بەزىلەرنىڭ بېشىنى ئاغرىتار، بەزىنىڭ
يۇرەك كېيىنى ئېتىرەتەر، گاھى بىرلەرنىڭ قونى-
نىڭ قۇۋۋەتى كەتكۇزۇر ئىكەن، ھايۋانلارگە
ھەم شۇل طريقەدە. يەتتى داۋاندىن ئاشقان

كونىمىزده كاربۋان دىكى كىشىلەرنىڭ قارىـ
غىش كوك، چىڭورەڭ بولوپ اوزگـەروپ
يوزلەرى اىشىپ، قاپاقلەرى سالىنغان پاشـ
قا بىر تۇرلۇك قىيافەتكە كىلىپ قالغانلىغى
كورونەتتى. ايلاى بىزنىڭ قوشلايدىغانلارنىڭ
قىرىراق بىر كىشى بو كونى توتەكلاپ يوزـ
گوزلەرى، قول - قوللەرى اىشىپ احوالى ياـ
مانلاشقانلىقىدىن بو كىشىنى كىرا قىلىپ اوتىـ
گە ياتقوروپ ايتىپ موزبەشى دىگەن مەنزىلـ
گە كىلىپ قونىدوق. داۋاندىن ئاشقونچە بىر
ئات يوكى مەنزىلگە كىلىپ بولـوپ قايتىپ
ايتىپ كىتتىش اوچون قويغان ايدوك. قوشەمىزدا
بىر دانە ايت بار ايدى. بو ايت بىزدىن خەبەرسىز شو
يوك بىلەن اىسداقلاب توروپتو. مەنزىلگە كىلىپ
قارىساق ايت يوق. حىران بولدوق؛ كىيىن
كىچەدە يوككە بارغان كىشىلەر قارىسا ۋوا ـ
ۋادار ايت تاغدىكى يوكلەر بىلەن تاليشىپ
بىر نىچچە جايلارى جاراحەتلەنگەنى حالدا يوك
يېنىدا ياتقان ايكەن. ايلىپ كىلىشتى. ايتنىڭ
كورسەتكەن بو ۋافادارلىقى بىۋافا انسانلەرـ

گه بولغان حقارتلی قاراشنی کوچیتوردی.

کیشینی یاخشی ایرور
اخلاقی یاخشی بولسادور یاخشی
کیشی کیم تو یوقالمش
یاخشی خولقنی تاپالماین ایت یاخشی

هر کیمنینگ سرشتەسی جفادین
قلبیلەر اونینگ قوروق وفادین

اونداین نیچه قاتلا یاخشیلەر ایت
اونلاغا نظرنی تاشلاما' کیمه
موزدیشیلەیین چقمه قربان اولدی دیگەن
توشگونگه کیلمه تیشلەیک.

زرافشان دەریاسی ایقمی بویلاب

بوجای زرافشان دەریاسی—بیدانینگ قیزتاقار
سوینی ایلیب کیلیب تاشلاغان قاخشال اوتون—
لەر بیلەن مالامال ایدی. اون نیچه کون—لەیین
بویان یورەگاینک اوت یاقالمای (اوتون یوق—
لوقلیین هر کیم اوی تاطـه تارتب تالغان
اوتونی توکلمو تاویلاب قالار ایدی) کیلە—
گەن کاربوانلەرنینگ عەومیسی بوجایدا تو—

شوپ کەتتا اوت یەقیشقا باشلەندی. آسمان
قەلمەی یەنە بەس بو دار الاقا ایچی بوکونی هر طرفدە
طیارلیغیداقان قاماقلەر، یەقیلیب یاتقان شمعلەر،
نقش اویدیرلیب ارقان یکیتلەر، کشنەیداقان آطلە-
لەر، قیچرلەر، هاشکرلیداقان تیشەکلەر، باقرای-
داقان تیوەلەر، قاواواقان ایطلەر قارقاسی-
لەدا بو بازار منظرەسینی ایسلەتەکەلی. بوکونی
کیچە اونچە یامان اوتمەدی. یاقاسوق، صبح
یوریلدی. بوتون عالم حیاتلیک و حیات حیاتی
یولمیش قویاش تاغ قلەلە (چوقا) لەریدین
باش چقریش بلەن تەڭ، بزنڭ قوچەمزنم بولە-
غار اوان بولوپ سەمدی بر سەیر بلەن کچین
تونی شفق غایب بولەقان ایکەن کوک قاط
دیگەنی حربی پوسەتە کەلیب توشلوک،
بوکلەرنی تکشوروالدی دیز الوینی کوچ-
روالدی. بحر قاطلیب یانا تاغنڭ بی پایان
قویندە کریب قورقونچلوق قیالەر، دلەمیش
اوچورمەلەرگە قدم بسیب کیتەولک. کوکل-
سز منظرەلەر، دظلو ملەر قابیلیدک توشوک-
توشوک بولمش قاراتاشلەر ایکی طرفدە

تەشنەش توغلۇرۇپ تۇرماقتا. ئاتلەر تۇياق-
لىرى قاتتىق تاشلەرگە ئۇرۇلۇپ بىرخىل قاي-
غۇلۇق ئاۋۇشلەر چىقارماقتا، بۇتاغ يوللىرى
ئات ئۆتۈش بىلە ئىشەر، ئات ئىككى قىلەم جايى
ئويلاماستىن ئۆتەلمەيدۇ. مۇز ئۈستىدىن
ماڭالمادا تېيىلىپ كېتىپ يىقىلىدۇ. يىگىتلەر سو-
غاق تۇپانى ئېلىپ ئىتتەكلىرىدە مۇز ئۈستىگە
سېپىپ يول قىلىدۇ. شۇنداغ قىلىپ بۇ كۈنى
چىرايلىق جىلغە دېگەن بىر ئاز ئوت بارجايغە
كېلىپ چۈشتۈك، ئېرتەگى يولىمىزنى تەلەمىيە-
ساق زەرافشان دەرياسىنىڭ چالا-موزلىغان
سو كېچەكلىرىدىن خلاص بولۇر ئېدۇك. صبح
بىلەن راۋان بولدۇق. ھەقىقەتەن بۇ كۈنكى
يول يامان. چۈنكى دەريانىڭ سۇيى موزلاپ
قاشتۇن باشلاپ بوتون دارانى موز ئاري-
لاش سوقاپلاپ ئالغانلىقىدىن يولنىڭ قايداغ-
لىقىنى بىلىش مۇمكىن ئەمەس ئېدى. چالا-موز
ئۈستىدىن ئات سېيلاتقاندا ئويلانمىغان جاي-
لىرىن چوڭقۇر ئۆڭكۈرلەرنىڭ ئۇچراپ قېلى-
شى ئېھتىمالدىن يىراق ئەمەس ئېدى. شۇنداغ

احتماللەر بار. ئەممە باشقا يول بولمەغانلىق-
لەين اوتمەي علاج يوق. ناچار ئاتنى سال-
دوق. ئاتلەر كوپ قيينچيلىقلا يوك-لەرىنى
سوغاچىلاپ بوچايلەين اوتدى. لېكىن ئات-
لەرنىڭ سالامەت اوتوشى اوچون بوتون چا-
كرلەر حتى اوزوم هم برابەر سوغا كىرىش-
كە توغرى كەلدى. كىرديلەر وە كىرديم. بو-
يەريم ساعت مقدارى قيشنىڭ شىددەتلىك ساووق
سوينى يەريم مېتردين برمېتر مقدارى كې-
چىب يوروب ئاتلەرنى تنچ — امان قوروققا
ايلىپ چقدوق وە شو جايغا. توشوپ مالغون
(برنوع ياوا دەرخت) لەرنى توفلاپ كاتتا
اوت ياقدوق، چاديرلەرنى قوروب هول كيىم
لەرىمىزنى سىلىپ اوتدا قوروتوب شوكونى بو
جايدا قوندوق. بو بىركون ايچىدە ئارانگ 2
كيلومېتر يول باسالدوق. بوكونى ئارتوقچە
قيينالديم. مشقت چكدىم. ئەممە هميشەدان اوز
جايىدا بولوب وجدانم توپيلديكى بىرنى بلەن
مترنم ايدى:

اى يگيت ئەمگەك سىنگا
گنجينه پنهان اولدور

ئى خوشا اول كيم يوزى
اوز كۆچيدين خەندان ئيرور،
نەچە پالەن يولۇق بولوب
مۈشكۈلەك ھالايا تيەن
ھەمەڭ ھەر بىر ئىش دىن
بو بەسى ئاسان ئيرور.

ئالدىمىزدا يانا بىر كىچىك بار. ئەگەر شونى ئوتوب ئالساق تاغدىكى سو يولى تامام بولوب قوروق يولغا چىقىب كىتەمىز، ئەمما ئوتوش خىلە كەپ: چونكى چوڭقور تىز ئاقار دەريا بول جايغە كەلگەندە ئىككى تەرەفى موزلاب 5—6 مېتىر كەڭلىكتە باھەيبەت بىر ئېقىم ھاسىل قىلغان. بونى ئاتلىق ئوتكە بولسون ئېقىمى كۈچلۈك. سو ھا سانغالى بولمايدو، باشقا جايدىن يول يوقە 2 3 ساعەت دەريا بويلاپ تەكشۈردۇك. 2 مېتىر كەڭلىكتە بولغان بىر موز بوغازىدىن باشقا بىر جاي تاپالمىدۇق، ئەمدى قانداغ قىلىش كېرەك؟ ئاخىر ئويلاپ ئارغامچى كوبروك قىلىش پىلانىنى توزدۇك. قوشاردىن كۆتۈرۈپ ئالغان بىرنەچە تال كالتەك ئوتونلىرىمىز بار ئىدى.

ئارغامچى بلەن اونى باغلاب برتاختەغە كوپـ
روك حاليغە كلتوروب ھيليقى بوغازغە تاش
بلەن بر كتدوك. اوستيگە كيگز لەرنى يا-
يىب ئاطلەرنى تەنج - ئامان اوتكوزوب خافو-
لوقغە كيلپ قونوب ايرتەسى مايك شاھسا
اوروب ئالدوق. مانە بو منزيلدە لاداخ يـولى
تەگش بولور ئيدى.

مدهش منزيل‌لەر

گرچە بو جايدا يول تەگش لشمەسە ھم ايـ
كى يولنك تەگش دەھـشتلك نقطە لەرى بو
جايدين باشلينور ايدى. چونكى ملوكشاھـ
دين چوك تاشقە بارغونچە بولغان 5 كونـ
لوك منزيل ايگز قيالرى، مدهش اوچورمـا
لرى، 15—20 ميتر قيلينلقيدكى قار اويوملەرى
دين تاشقرى ھواسزليق بالاسيغە ايگە نوه
ليكى بوھواسزلق بز يوقوريدا يازيب اوتـ
كەن توقلك بالاسيدين عبارەتدور.

يول شوقدر دەھشتلك. ئەمما بر ئيقصاديـ
كوچلوق، فكريىني [illegible]

چقش، حقیقتده انسان وه انساننڭ قصلی ایلك
کوچلوق نرسه دور کی اگر مقصد صبر وه
متانت بلەن برلشسه اونوك قالیدیدا یه‌تکل-
مەس نرسه نازدور.

برنجی ئاینك 2 نجی کونی قویاش نوری
تاغ دارانی کوەگەن کومۇش کبی آق قارغا
اوروپ عالەمگە برنورلوك کوزەل منظرە
ساچار ایکەن، مایك شامدین چقیپ کتدوك.

بو کونی هوا تولوەو صاف، شمال هم
قش اورتاسی ایکەنلیکیگە قاراماي یوه-
شاق ایسەر ایدی؛ قارا قورومنك بوتون قلە
وە دارالەرینی کوەگەن ئاقوری قارنك ئوه-
ئیری بلەن بولسا تیرەك، ئیلی کوك ئاسه-
مان ننك افق لریلە کورولیدیغان ماوی
ئاقلق کونلیکیلدین کوبرەك وە ئاقراق ای-
دی، کتدوك. قاطاریمز 16 کون قیش یولنی
کیدیپ کلگەنلیکیگە قاراماي یانا شوخ وە
کوچلوق ایدی. تیزەتاش قاتالمش تاشدین او-
توب یوریم کون مقداری بر تیکیزلیکنی تامملاب
یوراقمین 2 دانه کچك بایراق ننك غربیانده

لەپىلدەپ تۇرغانلىقىنى كۆردۆك• بو ايككى
بايراق نياز پەھلىۋان ۋە رەھمەت پەھلىۋان دېگەن
ايككى نەپەر "مەھنەت قەھرىمانلارىنىڭ قەبرى اۈستىـ
گە قادالغان بولوپ، بولەر تۆتكەن يىلـى
ماشقان كارىۋاتلەرنىڭ لادەكـلىدىن قايتىش
ۋاقتىلەرىدا قارا قۇرۇمدىن اۆتكۆنچە ھاۋاسى
لىق بلاسى (تۆتلىك)غە اوچراپ اوقى يەرلىك
ھالاك بولغان ايكەن• ھەممىز تۆلە شۇ دەھشەتـ
لىك جايلارغە كىرىپ كېتىپ بارغانلىقىمىز اۈچۈن
بو ايككى بايراقدىن تاۋۇسىز قالالمايـدوق؛
بو مەزىللەردىن خوف ليتپ كېلىۋاتقان شىل
لەردە بىرتۇرلۇك رەقت ھاصىل بولدى• ھاتىپلە
ۋە دوستلەر كۆڭۈل تاپىنەسىدە كـۆرۆلۆپ
تىزىلىپ تۆتۆشكە باشلىدى؛ كۆزلەر ياش بىلەن
تولدى، قەبلەرو اولتۇرۇپ بولەرنىڭ روھىغا
فاتحە اوقۇر تۆگەنمىز تاسمانغا تاقاشقان
تاغلەردە گويا قرائەتكە سامع بولغانـدەك
جىم جىتلىق ھۆكۆم سۆرۆر ايدى• اوز يـورت،
اقربالەرىدىن يىراق تۆشـۆپ اويغور ايل
نخشسيدە قالماسلىقىنى توصيە قىلغان:

مەن اولورمەن مەن اولورمەن

يولدا قويماڭلا مېنى

يولدا قويماڭلا قويماڭلا

چولدە قويماڭلا مېنى

دېگەن مۇڭلۇق ئارزۇسىدا قارشى چولدە قالغان ايككى نەفەر ايشورنىڭ روھى گويا بايراق اطرافىدا جور گولوپ اوزلەرىنىڭ چول بىيابان ئىچىدە غەرىب بولوپ قالغانلىقىدىن بىزلەرگە شىكايەت قىلغاندەك سەزىلار ايدى. ھەادىن كېيىن ھەممىزدە بىر تۈرلۈك مايۇسلۇق بولغىنى حالدا يانا ئالغا قاراپ راوان بولوپ باقسىم بولاق دېگەن بىر ئاز اوت وە سوبار جايدە كېلىپ توشوپ ئارام ئالدوق:

سەفەر گەرچە قاتتىق وە قىيىن ايدى، ليكن زەنان بالاسىدە دوچار بولوپ 2 يىگىت مە تەر كە تىكلەنگەنلىكى اويلەقانات قويروقى يولوپ 3 ئاشلىنىپ قەسكە سەي ئالغان قوشلەدەك 352 كەن ياتقانلىقم اوچونەدور مەن اوچون بىر تۈرلۈك حضور وەخوشلوقلىدىن عبارەت ايدى. تاغنىڭ ايگىز-پەست يوللەرى، كەڭ دالەرى، ايگىز قىلەلەرى، اوقز-سىدىن

كورولگەن گوزەل منظرەلەری كورگنیمدە سیوینچ و راحت بولور ایدی. كچەقورونلاری چادیر قورولور ایكەن قوشلەین اوزولوپ یالغوزغینە تاغ تارالەریدە كزیب یورەر چوگراق تاشلق یاكی مرواریدە صفصاف سونلیق بەیەلا اولتوروب گاهی الهی قدرتنلیق عظمتلەرە تفكر، گاهی جریانی حیات مسئلەلەری — لە تبحر قلب قیقور چاغلا اوز — اوزوم بلەن ترنم قلار ایكەن مەن، تاغ گولك دارالـــری نیك ئاوازیدە قوشولوب چاراغلاشلری دیلم غە عزلت وانقطاعنلق نەقەدەر خوش نعمتلایكینی، وجدانسز انسانلەر صحبتینینك بر زەر هلاهل ایكنی معنوی بر تیل بلەن گویلیغانـــلیك سزیلار ایدی.

قطعە

وفاسزلق جهانی برلە چون
تولغان ایكەن دوران
قویوبلەك تاغ و دشتلەرنی
كیزشكە ئارزو ئەیلە
ایمســەو بەك یقملق
بو ئاچون ایچرە وافا كویی

ۋاپا بىلە كۆڭۈل ئۆيىن
بېزەشكە ئارزۇ ئەيلە

3—يانۋار كۈن تۇغۇشىدىن بۇرۇن
ئاڭلەرگە يوك قويۇق شەفق غايىب بولغاندىن
كېيىن قاراقورۇم داۋانىنىڭ باشلانغۇچ مەنزىلى
بار ئاقسۇغە كېلىپ چۈشدۇك. چادىرلار حەيۋانلەرنىڭ
سوڭەك تودەلەرى ئاراسىدا تىكىلدى. 4 قوش
كارۋان بۇ جايدا توپلانغانلىقىدىن ئوز حالىچا
يارىشا بىر جەمىيەت حاصل بولدى. توقەك بالا—
سى بىلەن بىر كېچەمىز بۇ جايدا ئىشلىدىن چىقدى؟
قالدى. سەحەر قوزغولوپ داۋانغا قاراپ يوز
توتدوق. بۇ كونى هەمەنىڭ حەركىتى ئاهەستە.
ئوستون ئورلەپ كېتىپ بارەمز. نەفس سىقاقىدا
ئازغىنە بولسون حەركەتدىن ساقلانىش كېرەك.
چونكى حەركەت قىلغان هامان يورەكنىڭ هەواغا
بولغان احتياجى ئارتىپ كىشىنىڭ يىقىلىشى مقرر.
خەيرىيەت ئاطلەرىمىز بىردەم بولغانلىقىدىن قوش
دىگەن يىگىتلەرگە ئارتوقچە حەركەت قىلىشقا
احتياج يوق. تىنچ كېتىپ بارامز. ئەمما شون-

ماغ بولسا هەم يىگىتلەرنىڭ رەڭگى قارايىپ،
كوز قاپاقلەرى كوكوروپ، يوزلەرى اىشىپ
ساڭگىلاپ كەتكەن ئىدى. قايسى بىرىنىڭ
حالى يامانلاشسا ئاطقە مىندۇرۇپ ئالار ايدۇك.
شونداغ قىلىپ ساعت 2دە ئارغامچى تارتار
دېگەن يامان جايغە يەتىپ كەلدۇك. بو جاي
قارا قورومنىڭ ايڭ اوستون چوققاسى بولوب،
چوڭگو دولتى بىلەن انگلىيە حدودىنى
ئايرىپ تورۇشقە ياسالغان بىر تاش مونار
بار ايكەن. موناردىن اوتكەندىن كېيىن ھىلىقى
ئارغامچى تارتار باشلەنار ايكەن. قاراقوروم
نىڭ ئەڭگىنى يىگىلىك يومولاق بولغان بوزدى
قىلەسىنى اوردادىن ايلىپ اوتوش ئارقاسىدا
تويەن طەرەفى بىلەن چوڭگور، اوست طەرەفى بىلەن
اوستون هم تىككە بولغانلىقىدىن ئارغا
ئارغامچى تارتماي يول چىقىش ممكن بولغان؛
شونىڭ اوچون مانا بو جاينى ئارغامچى تارتار
دەپ ئاتاغان. بو كونى ئاليەردە بىر نىچە قوش
كەتكەن ايدى. اولەردىن بىر نىچە اون ئاط يوقالىق
ئارغامچى تارتارنىڭ تويەن طەرەفىگە يومولاپ

توشوپ كەتكەنلىكى كورونمەكتە. بو كاتتا خوف.
چونكى بو جايدا ئاتيقىپاشى بىلەن ئادەم حەرىكە
قىلىش كېرەك. حەرىكە قىلغاندا تۆتەك بالاسىغە
دوچار بولوشى مومكىن. تۆكىل قىلىپ ئاتنى
هەيدىدۇك. تەڭكر ئاتلەرىمىز سالامەت ئوتتى
ۋە كېچىدە چوچوش جاغاسىغا كېلىپ تۆشە-
تۆك. بو تۆشكون هەم ئادەم ۋە حەيوانلەر ئولوكى
بىلەن تولغان ئىدى؛ ئىرتەسى دەسلەپكى (تاغنىڭ
ئېتىكى ئىگىز جايىنى عادەتتە دەسلەپكى ئاتار) گە
قاراپ ماڭدوق. بو جاي تولوم ئىگىز بولوپ
پىرىنچە كونلەردىن بېرى ئوتوپ كەلگەن
ئاسمان پەلەك تاغلەرنىڭ هەممەسى كىچىك-رەك
دوڭچەدەك كورونەكتە. تەخمىنا 40 چاقىرىم
مسافە دائىمى ئېلىپ تورغان شىۋىرغانلىق بوران
كوچى توشوپ كەتكەن قار پارچەلەرى
بىلەن مساوى بىر حالدە كەلگەن بىر تۆزلەڭنى
تەشكىل قىلار ئىدى. كوبىيەكەن كاربۋانلەرنىڭ
ئوتوشىدە بو جايدا چادىرلەرى بىلەن قار
ئاستىدا قېلىپ كەتكەنلىكى؛ بىر قانچەلرىنىڭ
پىرىنچە ئات ھەم ۋە ... قالپ

بىرەر غىيالەچى قايتىپ كۆچەلەردى ھالاك بولغان-
لىقىنى ئىشىتىپ كېلىۋاتقانلىقىمىز ئوچۇن ھەممىمىز
تورە كېلەر دەرەخىدە يارە، ئىراق ئەفسانەلەرىدە
ئىشىتىلىپ كەلگەن ھەققانى رەسىم ۋە ئەسلەمىلەرنىڭ
ئەرزىمەس تۇشۇنۇلغان دۇنيانىڭ يولىنى كۆزىمىز
كۆرىۋاتقان يىگىتلەرنىڭ ئوزەر كىتابلارى، كېچەنىڭ
قاراڭغۇلىقى تورغۇنى باسقان قاتلىمار ئىككەۋىن،
بىزنى چاچىرلەرىمىزنى قانلاپ راۋان بولۇپ،
بىلىمىزكە بو كۆڭلى ھاۋانچ بولدى، دائىم
ئوچۇپ تۇرۇۋاتقان قارچۇغىلار [illegible] تۇرۇپ
سەكرىگەن چارچى ئىدى، قالدىيدىكى كارۋانلار
ئىزىدىن تولۇپ ئەھتىياط قىلىپ [illegible] ئەگەر
قاچاق [illegible] بولسا [illegible] قاتتىق [illegible] كۆرۈپ
كەتتۈ، بۇ جاي شو قەدەر ئىگىز ئىدىكى،
قاراڭغۇلۇقتا قامچىنى [illegible] كەتكەنلىك كۆ-
رۈنەر ئىدى. بىز قارغىلىقنى ۋاقىتلاردا كۆزلىك
قازا قىلغان ۋاقىتتا جەنۇبى ئالەمنىڭ ھاۋاسى
ئۇسسۇغلۇقى [illegible] ۋاقىتتا كۈن بۇ جايدا كۈندۈزى
ئوزاغان چېقىپ بولۇپ قارانغى جەنۇبى
ئەفقىنىڭ قازغىنا [illegible] ھەرىكەت قىلىۋاتقانلىقى
كۆرۈنەر ئىدى؟

احتياط بيلەن يولىمىزدا داۋام قىلىپ كۈن اول-
تۇرۇر چاغدا قىزىل يارنى تار تۇشكۈنىگە
كىلىپ تۇشمىدىك. گەرچە مەن بو جايغە كەلگۈن-
چە قاط اۋستىدە اولتۇرۇپ ھاۋاسىزلىق دەردىنى
تارتىق كۆرگەن بولسامۇ، لېكىن چۈچمەس
قىزىل يارنى تار ھەزىللەرىدە بوتون كىچەنى
اويقۇسىزلىق بىلەن نەفس قىسىلىش ايچىدە
اوزە اولتۇرۇپ تاڭنى ئاتقۇدۇر دوم بولۇپ سەۋىي
زىندانىدە ايچىدە. ... خالاپ كۆسلى لەنگەن ايچكى
اعضالەرنىڭ ھاۋاسىزلىقغا طاقت قىلالمىغانلىقى-
دىن ... شوندىغ قىلىپ قىزىل يارنى تاۋدىن
ھەم كۆچلۈك. تاليمىزدا مونغلۇق قىرى دىگەن
تاۋلەر نازۇك بىرقىيارلار. ماذا شوئى قىلامىساق
بۇ ... بولغانلىق زور قىينچىلىقلىرى بىرەمى
... بىرابىر گويلەنگىپ تورغان ...
جايلىرى تۇ كەيلىمە.

بولسانىڭ ياغلاقىقى اعتبارىدا ايلى بوگۈنگى
گارىيوالىيەت قورالى نورى تاغ قىلاترىنگە
ەكەمل نورالاشقان بولغانمىدىن كۆچمن كۆچلى!
يەنە مونغلىقىرىدە تالىمىزدەيكى گارىيوالەرلىق

تاغلاری گویا قیا اوز تاشلاردان بر تال یاغاچ
اوسمه‌یدیگه‌ن کیتیب بارغان قومغازده‌ک گورونه‌دی بو تاغ
لهر. بیز هم گاهی ایگیز یاق بیقیوریدیغن زولگه
(تاغلیکی سو یولیگه یوریلگهن تاش) 1000
1500 میتر توبه‌نله‌ب توشه‌مه‌ز، گاهی زولگه
ایچیلهیدیغن 2000-3000 میتر باهام میتر که‌تیکله‌ده
بولغان یان بیفر قیا یولی بولاب لیگه‌زگه
چقامز. تاغلارنی گاهی‌لاری قورقونوچ‌لوق
جایلارغه کیلگه‌نده قورقونچیلیغی کیلمه‌ی
ایبوریلدو. زوللرنی تیمیده یه‌تله‌ن تاغ پارچه
لهریدین دهشتلیک بر منظره حاصل بولغان،
گوشی قاراشقا قورقونچ. هر بر نازوک جایلار
دیگی تاش قارلیدا قاراغانده‌ک! قاتی توبه
ایشه‌دک لهرنیک قارچه‌سی پارچه بولسون گه‌لگهن
سوگه‌گه‌لهری گورونه‌دو، بو یامان قیا بیلهن
6 ساعت مقداری یول یوروب مرغننیک قریبی
تامه‌لاب چولک تاش دیگه‌ن منزیلگه گیلیب یه‌تله‌دوک
بو جایدا تاغ قاسیده‌ین چقیدیغان بر چولک
اسسیق بولاق شاریلداب ایقیب توره‌ده‌دا بولاق
سوینی بو صحنه‌ده 40-50 میتر تاشقاریدین کیلیب

قارام—قارام تولوب تولق ايچيگه ايچب توشەر
ايكەن. سوغاقلقى شىلدىرىن بـو سـو موزلاب
تولق قىرغاقلىريـدا 1000 ـىبىردىن 1500 ـىبىر
مقدارى اوزونلوقىدا بولغان زمردگون بلورى
(يېشل شىشە) سىتونلەر هاصل بـولغان.
قوياش نورىنىڭ بوقاەەلور سىتونلەرگە اورو-
لوشىدىن تولوەو چرايلق بر مەنظەرە هاصل
بولغان ايدى. ياقسىم بولاقلىدىن بو جايغە كەلگوچ-
چەلك قار بلەن چان ساقلاب كيليواتقان تاط
وە ئادەملەر بو سودىن ايچب سيراب بولدوق.

تشنالپ هەممىز يياپانلەر
گوزەل قاشقاق داوان
كاربوانلەرگە ئەجب
شيرين ايدور قارادان

وقت ابرتە بواقچقا ساطان توشكون
ديگەن منزيلگە قاران يوردولق.

لنتانك مقبرەسى

بو يولنى برنچە مرتبە يورگەن كاربوا-
لەرنڭ قاغزيلىدىن چولك قاش قطـرافيدا

دىن ئالتە دېگەن بىر خىل زەھەرلىك ئوت بار،
اونى ئاتلار يەپ قالسا چوقوم ھالاك بولىدو
دېگەن سوزنى بىر نەچە قېتىم اشىتكەن ايدىم
قوشدىكى يىگىتلەر ايچىدە ھەم بونى بىلىدى-
غانلارى بار بولغانلىقىدىن ھەممەمىز دىققەت قىلـىپ
ئاتلارنى تېز ھەيدىمەي يولغا راۋان بولـدوق.
بوجايدا ئوتنىڭ بەلگوسى ھەم يوق. ئەمما 20
30 جايدا تاشلانغان بولغان قەبرىلەر ئوچرار ايدى،
بىز يول جايدا كاللا كوچىكلەر ئەرزىملىكتە دې-
گەندەك مۇسافىرلەر قەبرى بولمىش دوبە تاشلارنى
ئوچرىتىپ ئولەرنىڭ روھىغا قول كوتوروپ
دوئا قىلىپ كېلىۋاتقانلىقىمىز ئوچون بو كوپلىگەن
ئەر نىشانىسى بولمىش ئوغلانلارنىڭ تاش ئىگىز
لىكلەرى قولومنى دوئاغا كوتورۇشكە ئىمكانى-
مى، قول كوتورور بو بايابان ئىچىدە غەرىب مو-
گون كىشى ھالاك بولغان ئىكەن دېپ ئىچ ھەيران
ھالدا ئارواھىغا دوئا قىلار ئىكەن مەن، چاكار
باشىم نىڭ بى ئىختىيار كولوپ كەلگەنلىكىنى
ئاڭلاپ دوئانى تېز تىمامالىيالمىدىم ۋە غەزەپ قارا-
لاشى سورودوم.

سەن اولەمەسەن؟

اولومەن؛

اولسەڭ موشوئىلاغ بر جايدا اولتوب اروالەق يوق بولمايدى ھەمدا قولشنى اويلامە- سەن؟

اويلايمەن.

شوئىلاغ واقتدا يولاوچىلەرنىڭ قايتە اوقوشىنى خالامەسەن؟

خالايمەن،

خەلىسەڭ ديمەيمەندە ارچون مەن بو قبور- لەر ايگەلەريگە دەنا قەسام كولوسەن؟

او يانا ھم قاتقراق كولوب يەردى وە سوز باشلادى: بو تە- ايمەس ديدى چاكر- باشى. بو بزلەر احتياط قلب كەلگەن لەنتاڭ ديگەن اوقلور. بو يولمايىن اوتكەن ھر بر كاربوان شو اوتنى كورگەندە قاتلىق يەب قيليشيدين قورقوب اوتنى تاش بلەن باستو- روب كەتكەن. يللار داواميدا بو اوت اوتـ- گەن جاي ماناشوئىلاغ برقبر اوسيدى ايالب بو جاي بر مقبرەنڭ حاليغە كەلگەن ديدى.

و سوزنی ئاڭلاب اوزوم هم بر حیرت
ایچیده قالدیم. بر بالا بو اوتدین بر ئاز
ئالدی. بو اوت بزنیڭ یورتلەردە اوسەدیغان
سەمز اوتغە اوخشوغان یەفراقی تامەکو یاف-
راقیدەك خیلی چرایلیق بر اوت ایکەن.
یامان ئیدەلەر مثالی بولمیش بو اوتغە
نەفرەتلانیب قاراغینیمیز حالدا کەتدیك. یول
داوامیدا بر ئاغاچ ئات بزنی بیشیر تاقیب شو
اوتدین بر ایککی تشلەب ئالدی. های هیچ
قوسوب ایلیب کەتدیك. بو کونی کیچەسی
بو بیچارە ئات دونیادین کوز یومدی.

مەن بو ئەحوالەرنی کوروب تعجب
قلار ایدیم، چونکی 20نچە کونلوك مسافەدە
ئاط یەردین ایلیب یگوردەك خس یوق ایکەن،
بو جایدا کولیب اونگەن اوت زەهرلی جین
عبارت ایدی.

12نچی یانوار تاڭ وقتی یانەن یولغە
قویوب کوتەگیلک مدزیاگە کیلیب توشدوك،
بو جای اونلوق دارا بولغانلقیدین ئاطلەرنی
2 کون دمداری بو جایدا اوتلتقالی کیچەسی

قىلدوق. چونكى ئاتلەر ئال مەسجىد دېن چىقىپ
بو جەيدا كەلگونچەلىك 20 كونلوك يول ـــدا
هەر كونى 2 ئاووچ سامان، 6 چېلەكدېن قوناقى
يەب چاڭ ســـاقلاب كەلگەنلىكلەرىن ايچى قىقط
بوقولوب قورسوقى دومبەسىگە ـــ چاقايشىپ
كەلگەن ايدى؛ كېچكەش بوغچە ئاتلەرنى
بو جايدا قويوب كارىبوان باشقالەرى ايلگەرى-
لەپ لاداخقە كېرىپ كېچشكە تۇرختام قىلدوق.

شارق ايقىمى بويلاب

ئــەيقەلەرىــچە بـــو جـــايــىدىن
لاداخنىڭ باشلانەوىچ قىشلەقى شارقەقە 2 كونلوك
يول ايدى. 28 كونلەين بويان ئادەم يـــوزى
(كارىبوانلەردىن باشقە) كورمەگەنلىكىمىزدىن
هەم كارىبوان يوروشى تولومو ئاهستە بولوب
زېرىككەنلىكىمىزدىن ئاتلەرنى بو جايدا قوــ
يوب مەحمەلدەي هەجم يانا بىر كارىبوان ئىككى
بولوب شارق ايچى يلغـــەق ربوان بولدوق.
بوكون ئاتلەرىمىزنى توزسوروب شام بىلەن
8 كەچ بىر تاشى تويەكە توشلوب بېرەز او ــ

توڭ، بىر بىز سوغا ماڭدۇق. بىرى ئات قېلىشىدا
قالدى چۈنكى قايتىشتا ئىچىپ كەتتى ئوت يېقىپ ياتتۇق.
سەھەر يانا كەتتۇق. شارق نىڭ سويى
تولىمۇ سۈزۈك بولغاچقا دەريانىڭ تېگىدىكى
ھەممە تاشلار بىكمۇ چىرايلىق كۆرۈنەر ئىدى.
قوشلىرىن ئايرىلغانىمىزنىڭ 2نجى كۈنى قاتتىق
ماڭدۇق. گويا رەسمىي يولىمىز 3كۈنلۈك
يول يۈردۇق. ئەمما شارىقىغا يېتەلمەي ناچار
بىر چولنىڭ تاغنىڭ تۈپىگە تۈنەپ ياتتۇق.
بۇ كېچە شۇنداغ قاتتىق بوران چىقىپ كەتتىكى
شۇ قاش تۈپىدىكى چوقۇرلۇق بولمىسا
بىزنى ئۇچۇرۇپ كېتەرمىدى كىن. چايمۇ قاينىتالما-
مىدۇق. تاڭ يورۇش بىلەن ئاتلىنىپ ماڭ-
دۇق. چاپىرىدىن يىراق ئاق-لىقىن ئايرىلىپ بىر
قونۇپ يېتىمىز دىپ قوشلىرىن قاچ-راپ چىقىپ
يېتەلەيدىغان ئەسكەر ئوچۇق ھەم ئوچىمىز بىر-رابىر
دىققەت: كۆزىمىز ئالدىمىزدا ھەر بىر تاش بىزگە
ئادەم بولۇپ كۆرۈنەر ئىدى بەزىدە بىر-بىرى-
مىزنى ھەدەپ ئاگاھلاندۇرۇپ شارق دەپ ئالدىمىز
قويالدۇق.

ساعەت 4لەر چاماسى ايدى· بر توقايلىدىن
چىقىپ لام يەراقدىن بر نەچچە قال درخت، بر نەچچە
اوي كۆزومزگە كورونىدى· ھوصلە يەتكىلاز-
دى· اويگە قاراپ ماڭدوق· مانا بۇ-وجاي
لاداخدىن يالغوز ناطاق نىڭ مەنكەشىدا 8 كون-
يولك مسافەدە بولغان شارقى دىگەن كىچىككە بر قش-
لاق ايدى····

لاداخ خلقىنىنك تورموشيدين بعضى بر كورگەنلەرم

مېنىڭ بولوشوريدا يازىلىدىغان نەرسەم نەلىك
ئاسىيىن نە كشوروش نەتىجەسى بولغان وە
لاداخ خلقىنىڭ ھەم تورموش احوالىنى اوز
ئىچىگە ئاللايدىغان بر نەقو گرافىيە نە-
مەس، بەلكى بو لاداخدا تورغان وقتىمدا
كوزگە كورونگەنلەردىن ايلىپ يەزىلغان
جزئى بر معلوماتلەردور· ئاز بولسا ھەم معلوم
بولسون دېگەن مقصد بلەن بونى يەزىپ چىق-
مالدىم· بزنىڭ بوريدا شارقنىڭ قاراسى كو-

رونگگەن چايدا قاينى تۇرۇشقان ئىدۇق. دې-
مەك شارقىدە گوردۇك. بىزنى كۆرۈش بىلەن
ھەربىر ئويلىين خوتۇن كەلدى؛ خوتۇنچە كەلدى
تۈپ يەرلىك خلق ۋە بالالرى بىللە بولۇشدى؛
بو واقتىچە مەن كۆرگەن قىياپەتلەر، بالال
بەردىن قوي ۋە ئىچكى تېرەسى بىلەن ئورالغان؛
قارالانغان يۈزلىرى بىلە كۆزلىرى يولسۇزدەك
قارقراپ كۆرۈنەر ئىدى، ئولارنىڭ يۈزلىرى-
كى بو قارالىق يالغۇز كىچىك بالالاردىلا بول-
ماي چوڭلاريدا ھەم شونداغلا. بونۇڭسە-
بەبى ئولار ئويلىريگە مورا قالدامسلىين ئوتنى
ئوي ئورتاسىدا قالار ئىكەن. ھەممە ياقىلى-
غان نەرسەلەر تۈتۈن لاراق تېزەك بولغاچقا
يۈز- كۆزلەرى ئىسلىشىپ قارايىپ كىتەر ئىكەن.
ئەسلى طبيعتى شونداغمو ياكى قالاقلارنىڭ
عادەتى بيونچە يويوش ۋە يويونۇشنى خالى-
مامدو نىمە بولسا بولسون ئعضالىريدا سو
تەگگەنلىك نشانەسى كۆرۈنمەس ئىدى.
بىز كېلىش بىلەن بو كىچىك قىشلاقنىڭ بايلارى ھەم
كېلىپ يەتتى. قولاقىدە چىچ ئورنوتولغان كو-

قوش ھالقه سالغان اوستیگه بر قور ییغیلغان.
بو کیشی نینگ برنچه ده‌گی مال توگه سی بولو-
شیدا قارا مای قواقه تی یانا یوقوریدا تیلگه‌تیپ اوت-
که‌نلیکده تورادی.

کیبم فورماسی وه اوی یاساش اوسلوبی

بز شارقلیدین لاداخقه کیر گونچه دور گوت،
سخت ؛ لهبز دوو دیگه‌ن قشلاقلارنی بیسیپ
اوتتوق. لاداخقا کیرپ ھه‌م توردوق. ھه‌ممه
کیبیم فورماسی دیه‌ل اوزون قالپ تیکیلگه‌ن
یانلاچیگی بار 4 فیتیلیک چغان دولوب، قارا شه‌ر
قالپاقلارینینگ کیبیمگه اوخشاش. اخط یپچه قلپ
تییزقانلا، چی بو دیگه‌ن کیبیم فورماسیدین ھاوا-
رتی تیلدی تولاسیدنک پوتلاریدا اوزی تیکیپ
تاپالغان تاپاغ کیمی بار. اولارنینگ ره‌نگلار تیچیلیدین خیلا
لاپ تالغان ره‌نگی گوش ره‌نگ قزیل. ایر خوتونغه
کیمی بیره‌ره‌نگه باش تویالاسی یوق. ته‌رلیرینینگ تار-
قاسیدا بیر دانه اوزون چاچی بولوب، بیاینی چاچ
اوستیدین قوشاپ باغلاپ قالیدیغه‌ن خاتون-
قزلرینینگ ایر له‌ردین تاپیداسی ایککی قولاقی-

مننگ اورنیدا فیلنینگ قولاقیدیک قارالوی تیره-
سیدین قیلینگان ایککی قولاق بار؛ 6 بارماق‌گه‌چه
لکیده، بومیتر اوزونلوقیدا برقارچه‌گه چه‌تنی
هوگیم اوز اقتدارینا لایق بایلری قالتون قاریلاش؛
قه‌برلری کوموش قاریلاش اورنوتوب، باییه‌قی
ایککی قولاق قاریسیغا پشانه‌دین اورتا بولگه-
چیلک اوزاییتیب بر کیتیب قالور دیککه‌نه‌لر. ایرلار
نینگ بعضیلریده‌بار، بعضیسیده یوق. امما خاتون-
قزلارنینگ هه‌مه‌سینینگ اوچاسیدا سوکن (تگورمن
قاشی اوستیده قاش قوییش ئوچون قلینغان
قاسنی کچیک، اوستی کینگ بر سیدل) گه اوخ-
شاغان چیلیش یاساالغیش بر سیدل. خ-لی
یاش بولسون، خاص قیری برداته ایچکو
قیره‌سی بار. قیینشلریده بو ایچکو قیره‌سی
اولار اوچون هه‌رتی نرسه بولوب، تویلوقه
هم قایدم کرگوزولور ایکن ° بزنینگ لاداخده
کرگن کونلریمز بوجایلیککی یه‌رلک خلق نینگ
برتورلوک دینی بایرامیغا توغری کیلیب قالدی.
عیل مناسبتی بل-ه‌ن هه‌ه اوزلاریقیدا عیدلق
کییملری بلن کیینگه‌ن بولسه‌لر، لیکن هه‌ه‌ه-

سېپىنىڭ ئۈستۈنچاسىدا شۇ ئىچكى تورۇسى ھەمان بار ئىدى؛

ئويلەرى ئىككى يا ئۈچ قەۋەت قىلىپ تاشلىرىن پاسالغان بولۇپ، ئاستىنقى قەۋەتى ھەۋالەر ئو- چۇن مەخسۇس قىلىنغان. خاھى شەھەر، خاھى سەھرالاردا بولسۇن تۆۋەنكى قەۋەتى فەقەت لا ھەي- ۋانلارغا. ئۆيلەرىنىڭ تاشقى كۆرۈنۈشلەرى خېلى گۈزەل. ھەربىر ئۆيگە ئىككىلىن دەرىچە قويغان. لېكىن بو دەرىچەلەر تولىمۇ كىچىك بولوپ، ئىنچىكىلىكى دەرىچەنىڭ ئوزونلوقى بىر- مەتىردىن ئاشمايدىغان كەم. تامالرى ئاقلانغان، دە- رىچەلەرى قىزىللىق بىلەن بىزەلگەن بولىدىكەن؛

دىنى عرف-عادەتلەرى

بو جايدىكى يەرلىك خەلقنىڭ دىنى لاماغا- قىنىڭ دىنى بىلەن بىر بولوپ، لاماغا اطاعت ئو- لەردە تولىمو كۈچلۈق. قىشلاق ۋە شەھەر اطراف- لارىدا قارانىگىز ھەممە جايدا ئادەم بويى يو- لاق باشلىق قىلىپ ياسالغان قوتەيلەرنى كۆرۈسىز. ئىچىدە ئوت قالاشقا قىلىنغان جاي بار. بو ئو—

لەرنىڭ بوتلارى بولوب، مانى دەپ ئاتالىدى—
گەن. مەلوم بىر ۋاقتدا اولار بومانىلەر ئۈچى—
گە اوت قالار ايكەن. يـانا يول اوستە—
لىرىدە بىر كىشىنىڭ يا بىر نەچچە كىشىنىڭ ياكـى
بىر مەھەللە وە شەھەر اھالىسىنىڭ بىرلىشىپ تۇرۇپ
ئىشلىگەن سېغىل سىڭارى دوبەلـەر كـوز
گـە ئۇچـرايدو بو دوبەلـەر اوستى—
نىڭ ھەممە جايى مانغولچە خط اويۇلغان تاش—
لار بىلەن ئالاقويماسلىق يېپىلغان بولىدىكەن.
اولار اوز اعتقادلرىدا او گلىن صول طرەف—
نى ئارتوغراق بىلەلار كىرەككى، ھەرقاچان
بوقورىدا ئەيتقان مانىلار يانىدىن اوتكەندە
مانىلارنى چەپ قول طرەفىگە ئېلىپ ماڭادى—
كەن؛ بعضى لامالارنىڭ قولىدا ھەمىشە يا سالى—
غان چور گولوتوش ئالتى بولوب بـولنى
چەپ قولى بىلەن تۇتقولى حالدا ھەر دائـم
تەتور ئايلاندورار ايكەن. قولىدىكى تسبيح—
لەرى چەپ قولىدا بولوب سىيرىلىشى تەتور.
بىزنىڭ لاداخدا تورغان ۋاقتىمىزدا خـەنسو—
لارنىڭ چاغانلارى يېتىپ كەلدى. خوددى مانا

شو چاغنىڭ اوزيدە لاداخ خلقىنىڭ هەم مللى
عيدى باشلاندى، بو مللى عيد يەرلىك خلقنىڭ
كوميا خانلارىنىڭ اورداسى بولغان قاغ قو—
ەسيگە سيلىنغان 9 قەۋەتلىك بر بىنادا اوتكوزو—
لور ايكەن. بز هەم تاماشا اوچون چقدوق.
اولارنىڭ مللى اويونلارى باشلاندى. گريم
قلىنغان ئارتيستلار، ئارتيستكالارى مەيدانغا چق-
دى. خطاي چاگچىلسىنىڭ خودى اوزى.
كەيگەن كيملارى، چالغان موزيكا تەسچايلارى،
هركەتلارى فقطلا خطاي تياتريدى تەسايتب
تورادى؛ بنانىڭ اوستيدىكى قەۋەتيدە كومبا
خانلىق قالدوق تەولادلارى بولغان بر كشى
كومبا خانلق تختنى اوستيدە اولتورار ايد-
كەن تختينىڭ اوستيدە كومبا تودر كول—
لوق خطاي تاوارلاردين تىكلگان كونلوك بار.
بزنىڭ لاداخ خلقى بو كشى ئالديغا كريب يرە
تور سلام قلب قايتار ايكەنلار!

8 كونلوك عيد تمام بولغاندين كيين مەي-
كور خان بشيدا تاجى كييب تاقتارىغا هەم تاە
چيلار تاقاشيب اور تەولادلارى وە لاداخ يرلك

خالقىلەين بولغان بۇ مونچە كىشىلار بىلەن تاڭ.
لىغىنىما شەھەرنى بۇ قاتار ئايلىنىپ چىقدى. تەپ—
تىشلارىچە بۇ ھال اوزلارىنىڭ كوھنا خالق مە-
تەللىق دەۋرىنى خاطرلاپ اوتوشلەين عبارەت
ايمىش. ھەقىقەتدە بۇ ئايلىنىش اوتموشنىڭ بىر
نەمونەسى استقلالى ايدى،

بۇ ئايلىنىش تۈگۈگەندىن كېيىن ئات
چىقىش مراسمى 'ونگوزولوس' ملى ھەيدارى
تامام بولدى.

عىيدلارى تولگەش بىلەن تەڭ اولارنىڭ دىنى
موسمى باشلاندى. بۇ مراسم 3 كون بو-
لوپ بۇ دقطلا لامطرەفىلىن باش-قورولوپ
خالص دىنى عبادەت قىلدى. اولار بۇ 8 كون
ئىچىدە ھەر كونى كىچەسى بىلەن قوشوب اوز
مانەلارىنى ئايلانىپ چىقدى. اينىڭ ئاخرقى بىر
كونى لاماغا اطاعتلارىنى بىلدورودىغان سوز-
لارنى توولاپ شورنىڭ بتون كوچالرىنى ھەر
قەدەمدە بىردىن سجدە قلش بىلەن يوروپ تا-
ماملايدى. اولارنىڭ بۇ سجدەلارى بوتون اە-

خاسى بىلەن اوراقلىپ دوم ياقالىق شەكلىدە
قىلىدى.

اولار اوز تورموشىدا كهنا مللەتىنى ساقلاپ قالغان محنتچان خلقدور

خلاصە قىلىپ ئەيتقاندا لاداخ خلقى اوز تورموشىدا كهنە مللتىنى ساقلاپ قالغان خلقدور. اولارنىڭ تورموشىدا هىچ قانداق يەڭىلىق يوق.

كىيىمنىڭ تازا وە نظافتلىك بولوشىدا اعتبار قىلماسدىن پختە بولوشىغا اعتبار قىلىدىلار. اوى سايمانلارىدىن ئەڭ كوپ قىسمى مس وە تموردىن بولوپ، كىيىملارىنىڭ رختى اوزلارى توقوغان رختدىن عبارەت. اولار ئەمگەكدىن قاچمايدىغان خلقدور. خاتونلارى اوچاسىدىكى سوكەنگە بالاسىنى سىلىپ يودوپ يول ماڭغىنى حالدا قولىدا كىيىم قىلىش اوچون يوڭ

ئەگەر يەمە ميكشىنى ايدى كورمەيمەن: اوزاق جاي-
لاردين سامان، ئېشەكلەرنى يۈدۈپ ئېلىپ كېلىپ
سېتىپ چىقىپ كېتىدۇ. قالايمىقان نەرسىلىرىنىڭ تو-
لاسى تېزەك: باي تورموشقا ئىگە بولغانلىرى
ھەم ئۆزلىرىنىڭ شۇ مىللىي كونا ئادەتلىرىدىن
ئانچە چەتكە چىقماغان.

خەلقلىرى ساددە دىل بولۇپ، يالغان سۆز-
لەش وە كىشى ئالداش ئىشلىرى ئۇنچە يوق.
سودادا ئارتۇق باھا قويۇش ئىشلىرى كەم بولۇپ،
بىر دۇكاندىن بىر مىليونلۇق سودا قىلىپ بىر
تانە (بىر روفىيەنىڭ 100 دىن بىرسى) باھاسىنى
بېرىپ قويۇپ كەتسىڭىز، شۇ بىر مىليونلۇق مال
باھاسى بىر يېرىم مىليونغا چىقسا، سىز بىر ئايدىن
كېيىن كېلىپ مەزكۇر مالنى طلب قىلسىڭىز مالىڭىزنى
بېرىپ سىزدىن قالغان پۇلنى ئالىدۇ. ئۇلاردا
سۆزگە ئىشىنىش شۇنداغ كۈچلۈك. دېمەك
ئۇلار ئۆز كونا مىللىيتىنى ساقلاپ شۇ روھدا ئۆسكەن
وە يالغانچىلىق بىلەن بولغانلىقتىن صاف خەلقلەردۇر.

مانا بو يوقوري بلديكيلار مېنىڭ لاداخ يوليدا باشلىدين كۆچۈرگەنلەرىم وە لاداخ خەلقىنىڭ تۇر- مۇشىدىن قىسقىچە بىلگەنلەرىمدۇر.

عفو ايتەسىز. واقتىڭىز بوشقا كەتكەن بولسا هم.

بهاسی 200 دوللار